

Aleg 224

Sprawozdanie

Komisji bankowej w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego, podwyższenia gwarancyi kraju dla obligacyj komunalnych i kolejowych, jakoteż niektórych zmian statutu Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie niniejsze załatwia:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z 10. czerwca 1913 L. 96412 w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego,

sprawozdanie z 24. czerwca 1913 L. 106554 w przedmiocie podwyższenia gwarancyi kraju dla emisji obligacyj kolejowych i zmiany statutu Banku krajowego,

sprawozdanie Wydziału krajowego z 5. listopada 1913 L. 189913 w przedmiocie dalszego uposażenia i rozwinięcia działalności Banku krajowego, oraz zmian w statucie w tym celu potrzebnych.

Skutkiem refleksyi po wielkiej klęsce narodowej i pierwszych objawach wzięcia się autonomicznego rozwoju spraw krajowych w drugiej połowie siódmego dziesięciolecia i z początkiem ósmego dziesięciolecia zeszłego wieku obudziło się u nas przekonanie, że do podniesienia rozwoju narodowego koniecznem jest obok podniesienia stanu oświaty ogólnej, przedewszystkiem wzmocnienie siły ekonomicznej kraju i podniesienie skutkiem tego jego dobrobytu. Ubodzy w doświadczenia na tem polu, a jeszcze bardziej w środki materyalne, ulegliśmy na polu ekonomicznem silnemu wrażeniu idei Schulzego z Delitzsch, która w Niemczech już święciła tryumfy, a na ziemiach polskich z pod zaboru pruskiego pierwsze wydała owoce. Społeczeństwo nasze nie zrozumiało, że instytucye kredytowe i wytwórcze, na tej oparte podstawie, przeznaczone były nie tylko dla tak zwanych „małych ludzi“, ale zdolne były także tylko małe wytwarzać przedsiębiorstwa. Zasada „przy małych środkach, szczerzej solidarności, a wielkim zapale“ stała się nie tylko hasłem, ale i szkołą społeczeństwa i wytworzyło się błędne przekonanie, że na polu przedsiębiorczości kredytowej i przemysłowej wystarczy myśl zdrowa, zapal szczerzy i chęci wielkie, zaś obejdzie się bez odpowiednich środków materyalnych i siły kapitałowej. Mniemanie to wytworzyło w społeczeństwie naszym pewien romantyzm ekonomiczny, który dość długie lata dał czekać na smutne swe skutki, ale tem boleśniej dał się nam odczuć w ostatnich latach, właśnie na polu naszej współdzielczej organizacyi kredytowej, a po części handlowej i przemysłowej. Ten kierunek myśli przeszedł także na pole przedsiębiorczości prywatnej i dziś nikt już nie przeczy, że na zbyt wielu polach braliśmy się do

wielkich myśli i wielkich przedsięwzięciach z niedostatecznymi środkami i stąd spotkały nas bolesne zawody i wielkie wstrząśnienie społeczne.

Gdy w roku 1882 założono Bank krajowy, postąpiono wedle tych samych pojęć, w które wówczas tak wierzono. Utworzono Bank o bardzo szerokim zakresie działania — najszerszym ze wszystkich krajowych zakładów kredytowych w Państwie — o znikomym kapitale zakładowym: koron dwu milionów. Brak kapitału zastąpić miało zaufanie do poręki kraju i płynące stąd zaufanie publiczności swojej i obcej, wkładkującej i kupującej emisje bankowe. Wielką jest też zasługą Banku krajowego, że przez rozumne, rozważne i wskazaniom Sejmu wierne odpowiadające postępowanie zdołał w szeregu lat postawić Instytucję na stanowisku w kraju kierującym, a poza krajem szanowanym.

Lecz już w roku 1907 uznał Sejm, a społeczeństwo przejrzało, że wielkim zadaniem ekonomicznym sprostać nie można bez odpowiedniego kapitałowego uposażenia i podwyższył Sejm uchwałą z 7. października 1907 fundusz zakładowy Banku do wysokości koron piętnastu milionów. Już wtedy zarząd Banku krajowego domagał się o dziesięć milionów wyższej dotacji — uzyskanie jednak tej wyższej kwoty było podówczas niemożliwe.

Dziś przychodzi Wydział krajowy zgodnie z życzeniem Zarządu Banku do Sejmu z wnioskiem o dalsze podwyższenie kapitału zakładowego do wysokości koron pięćdziesięciu milionów.

Komisya bankowa tak w duchu wyż wypowiedzianych myśli, jak i z motywów w obu dotyczących sprawozdaniach Wydziału krajowego zawartych, przyłącza się zupełnie do wniosku Wydziału krajowego, a sposób przeprowadzenia w życie tej uchwały, po myśli wskazań w uchwale ad A. uważa za jedynie w dzisiejszych warunkach wskazany i możliwy.

Na istniejących w Państwie austriackim dwadzieścia jeden krajowych zakładów kredytowych, tylko nasz Bank, Bukowiński Bank krajowy i Czeski Bank krajowy obejmuje działalność w kredycie ruchomym, mając osobny dział bankowy. Nasz Bank obejmuje także dział hipoteczny, komunalny i kolejowy, podczas gdy Czeski Bank krajowy oddziału hipotecznego nie posiada, a Bukowiński kolejowego. Ze wszystkich krajowych zakładów kredytowych także tylko obok naszego Banku posiada Czeski Bank krajowy i Bukowiński Bank krajowy kapitał zakładowy (o posiadającym mały kapitał zakładowy koron pięćdziesiąt dwa tysiące Karyntyjskim krajowym Zakładzie hipotecznym nie wspominamy). Inne zakłady krajowe, które ograniczają się tylko do interesu emisyjnego, posiadają tylko fundusze rezerwowe, jako swoją własność. Lecz mimo, że nasz Bank należy do najstarszych w Państwie i posiada największy zakres działania, zajmuje co do kapitału własnego dopiero drugie miejsce, co do kapitału zakładowego również drugie miejsce, w obu wypadkach pierwsze miejsce zajmuje Czeski Bank krajowy — zaś co do funduszy rezerwowych także drugie miejsce, pierwsze miejsce zajmuje Bank hipoteczny Królestwa Czeskiego. Skoro jednak wniosek obecny Komisji stanie się uchwałą sejmową, a Bank zdoła ją w życie wprowadzić, stanie nasz Bank pod względem uposażenia na miejscu pierwszym, jak się to mu słusznie należy.

Również do wzmocnienia sił Banku krajowego i do umożliwienia mu spełniania jego wielkich zadań dążą proponowane pod B. C. D. wnioski Wydziału krajowego, do których także Komisya bankowa przystępuje. Wnioski te dążą do podwyższenia gwarancji kraju dla emisji obligacji komunalnych Banku krajowego ze stu na dwieście milionów koron, emisji obligacji kolejowych tegoż Banku z pięćdziesięciu na sto milionów i granicy, do której wolno Bankowi przyjmować

wkładki oszczędności z czterdziestu na sto milionów, jakoteż na asygnaty kasowe z czterech milionów na dziesięć milionów koron.

Skutkiem projektowanego podwyższenia kapitału zakładowego Banku i granic jego emisji, jakoteż przyjmowania wkładek gotówkowych, powiększy się możność podwyższenia kapitału pracującego Banku o 251 (dwieście pięćdziesiąt jeden) milionów. Jestto kwota na nasze stosunki wcale poważna, a jeśli dotyczące uchwały Sejmu zdoła Bank krajowy szybko w życie wprowadzić, zyska Bank krajowy na możliwości złagodzenia klęsk ostatniego dwulecia i zwolna torować będzie drogę ogólnemu odruchowi do podniesienia się z chwilowego, jak mamy w Bogu nadzieję, zaniżenia ekonomicznego.

Gdy kraj w tak trudnej chwili zdobywa się na czyn doniosły, gdy daje dowód męskiej odwagi i wiary w społeczną naszą żywotność, uważa Komisya bankowa za wskazane w tej właśnie chwili wyrazić głębokie przekonanie, że Bank krajowy nie zejdzie z drogi poważnej polityki bankowej, a zarazem wyłącznie obywatelskiej. Bank nasz, choć nie jest instytucją dobroczynną i skrupulatnie stać powinien na na straży tej części mienia narodowego, które kraj do jego wnosi warstatu, nie jest jednak z drugiej strony na zysk obliczony — daleki więc od marnotrawstwa i lekkiego szafowania groszem publicznym powinien nadal, jak i dotąd baczyć, aby pieniądź, który w ruch puszcza, szedł wyłącznie i jedynie dla dobra publicznego. Jestto zadanie niezmiernie trudne, bo wymaga przestrzegania bankowo-technicznych przepisów przy tem włodarstwie, obok naprężonej myśli, by każdy grosz z kasy Banku wychodzący szedł na podniesienie gospodarstwa krajowego i wzmoczenie jego zamożności i by Bank krajowy był zawsze dla kraju wzorem i nauczycielem prawego i celu świadomego użycia grosza ku podniesieniu dobrobytu całej ludności i podniesieniu także gospodarki publicznej. Bank krajowy ma wszakże ułatwiać wszystkim uczciwie pracującym obywatelom tego kraju, wszystkim zdrowo ufundowanym spółkom i przedsiębiorstwom, wszystkim gminom i powiatom, aby przy pomocy funduszków przez Bank dostarczanych postępowały ulepszenia publiczne, powstawały, utrzymywały i wzmacniały się przedsiębiorstwa prywatne, a przez to wzrastał dobrobyt kraju. Dziś Bank krajowy stanie się w gronie wielkich banków skutkiem swej siły kapitałowej bardzo poważną instytucją — to też i żądania kraju do tego Banku naturalnie wzrastać będą.

Komisya bankowa, godząc się na wszystkie wnioski Wydziału krajowego, dążące do podniesienia sprawności naszego Banku krajowego, żywi też głęboką nadzieję, że ani Sejm, ani społeczeństwo nie doznają ze strony Banku zawodu.

Wnioski pod E. wprowadzają rzeczowo nieznaczną a raczej formalną tylko zmianę w sposobie rozdziału zysku rocznego, to też Komisya bankowa co do tych wniosków, nie myśli dalej się rozwodzić, lecz przystępuje do nich z motywów, przez Wydział krajowy przedstawionych.

Wnioski ad F. Komisya bankowa nieco zmienia. Doświadczenia ostatnich dwu lat, gdy Sejm należycie nie mógł funkcyonować, pouczyły, że w razie dłuższej przerwy działalności Sejmu, może nastąpić zdekompetyowanie Rady Nadzorczej.

Komisya nie dąży do powiększenia liczby członków Rady Nadzorczej, gdyż zbyt wielkie ciała zbiorowe, stają się też i zanadto ciężkimi — ale sądzi, że zaradzi temu powiększenie liczby zastępców członków Rady Nadzorczej. Aby zaś wstępnywanie w urządowanie zastępców członków Rady Nadzorczej nie było zawisłem wyłącznie od woli organów bankowych, ale miało potemu wskazówkę wybierającego ich Sejmu, przeto proponuje Komisya bankowa, iżby Sejm z góry dla każdego członka wybierał zastępcę, któryby w razie niemożności urządowania członka Rady, którego zastępuje, obejmował zastępstwo, a w razie ustąpienia członka Rady w jego miejsce stale wstępował.

Komisya przyjęła wniosek Wydziału krajowego zawarty w al. 9. § 110. z małym uzupełnieniem i drobną zmianą stylistyczną.

Stosowną zmianę §. 110. statutu umieszcza Komisya pod F.

Wobec zmiany statutu krajowego uważa Komisya bankowa za wskazane, aby już w §. 1. statutu na zewnątrz zaznaczyć, że Bank krajowy służył i służy obu narodowościom, kraj ten zamieszkującym. Do tego zdąża wniosek Komisji ad G.

Dalszym wynikiem tego stanowiska Komisji jest dodatek do §. 110. al. 1. stat. bank. i analogiczna stylizacja nowej alinei 2. tegoż §. fu.

Na podstawie więc powyższego przedstawienia wnosi Komisya bankowa:

A.

a) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki krajowej w takiej wysokości, jaka okaże się potrzebną na powiększenie kapitału zakładowego Banku krajowego o sumę trzydziestu pięciu milionów koron, t. j. do wysokości 50 (pięćdziesięciu) milionów koron.

Zrealizowanie tej pożyczki jednorazowe lub stopniowe, tudzież wszystkie warunki, wysokość jej oprocentowania, względnie oprocentowania obligów tej pożyczki, wogóle sposób jej zrealizowania pozostawia się decyzji Wydziału krajowego, powziętej w porozumieniu z Dyrekcją i Radą nadzorczą Banku krajowego.

b) Bank krajowy ma aż do umorzenia tej pożyczki tytułem zwrotu Funduszowi krajowemu dostarczać z bieżącego funduszu bankowego kwot na oprocentowanie i spłatę pożyczki.

c) Sejm upoważnia Wydział krajowy względnie Bank krajowy do uzyskania od c. k. Rządu, a w miarę potrzeby od Rządów innych Państw, wszystkich przywilejów i uprawnień dla tej pożyczki, jakie ze względu na cel, miejsce i sposób realizacji pożyczki będą możliwe do uzyskania.

d) Sejm uchwała następujące zmiany statutu bankowego:

1. W § 1 al. 1 skreśla się wyrazy końcowe: „wynosić będzie 15 milionów koron“, natomiast dodaje się ustęp:

wzrósł do 15 (piętnastu) milionów koron. Uchwałą z dnia przeznaczył Sejm krajowy fundusz dalszych trzydziestu pięciu milionów koron, skutkiem czego kapitał zakładowy Banku po zrealizowaniu powyższej uchwały sejmowej wynosić będzie pięćdziesiąt milionów koron (K 50,000,000).

2. W § 98 skreśla się końcowe zdanie: „kapitał zakładowy składający się z kwoty jednego miliona złr. (dwóch milionów koron), którą kraj wyposażył dział bankowy i z kwot przekazywanych na pomnożenie kapitału zakładowego w myśl § 101 lit. a statutu“, natomiast dodaje się słowa:

„Kapitał zakładowy, wynoszący pięćdziesiąt milionów koron (§ 1 i § 101 lit. a statutu“).

3. W § 101 lit. a i w § 102 al. 1 w miejsce słów „piętnastu milionów“ wstawia się słowa: „pięćdziesięciu milionów“.

B.

I. Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych Banku krajowego pierwszej i następnych emisji aż do dalszej wysokości stu milionów koron imiennej wartości, czyli razem z dotychczas przyjętą gwarancją do wysokości dwustu milionów koron imiennej wartości w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacyj komunalnych poręczają w pierwszym rzędzie wierzytelności Banku krajo-

wego, pochodzące z pożyczek komunalnych specjalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero o ileby wyżej wymienione fundusze nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

II. Sejm uchyla postanowienia § 3 B., ostatnie trzy zdania statutu Banku krajowego w osnowie obecnie obowiązującej i uchwała je w osnowie następującej:

Wszystkie obligacje komunalne wszelkich emisyj, będące równocześnie w obiegu nie mogą łącznie przekraczać sumy K 200,000.000 (dwieście milionów koron) imiennej wartości.

Do emisji obligacyj komunalnych ponad powyższą sumę potrzebnem jest zezwolenie c. k. Rządu.

Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj, aż do łącznej wysokości dwustu milionów koron imiennej wartości w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacyj komunalnych poręczają w pierwszym rzędzie wiarytelności Banku, pochodzące z pożyczek komunalnych, dalej specjalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacyj komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero, o ileby wyżej wymienione fundusze nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacyj komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

III. Sejm uchyla § 50 statutu Banku krajowego w obecnym brzmieniu „Obligacje komunalne będą opiewały na 100 złr. (200 K) lub wyższe przez 200 podzielne kwoty“ i uchwała go w osnowie następującej:

„Przepisy szczegółowe o emisjach, seryach, imiennej wartości sztuk, walucie, okresie umorzenia i stopie procentowej obligacyj komunalnych wyda Wydział krajowy na przedstawienie Dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej“.

C.

Sejm uchyla postanowienia § 3 C) alinea druga wiersz trzeci z góry i alinea czwarta, statutu Banku krajowego w osnowie obecnie obowiązującej i uchwała je w osnowie następującej:

§ 3 C) alinea druga wiersz trzeci z góry: Wszystkie obligacje kolejowe, będące równocześnie w obiegu, nie mogą łącznie przekraczać kwoty 100,000.000 (sto milionów koron) imiennej wartości.

§ 3 C) alinea czwarta: Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań wypływających z wydania obligacji kolejowych aż do wysokości imiennej wart. 100,000.000 K (stu milionów koron) w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału poręczają w pierwszym rzędzie wiarytelności Banku krajowego, pochodzące z pożyczek udzielonych w obligacjach kolejowych, jakoteż nabyte w myśl § 64 lit. b walory kolejowe, specjalny fundusz rezerwowy utworzony dla obligacji kolejowych (§ 76), następnie cały majątek Banku krajowego (§ 67), a dopiero wówczas i o tyle, o ileby rzeczony aktywa na pokrycie w mowie będących zobowiązań nie wystarczały, wchodzi w zastosowanie gwarancya kraju.

Sejm uchyla § 81 statutu Banku krajowego w obecnym brzmieniu „Obligacje kolejowe będą opiewały na 50 złr. (100 K) lub wyższe przez 100 podzielne kwoty“ i uchwała go w osnowie następującej:

„Przepisy szczegółowe o emisjach, seryach, imiennej wartości sztuk, walucie, okresie umorzenia i stopie procentowej obligacji kolejowych wyda Wydział krajowy na przedstawienie Dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej.“

D.

I) Zwrot wkładek oszczędności, lokowanych w Banku krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i opłatę odsetek od tychże wkładek, poręcza posiadaczom książeczek wkładkowych⁸ przedewszystkiem Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem swojemi aktywami i funduszem rezerwowym, a w dalszym rzędzie aż do wysokości stu milionów koron (100,000.000) gwarantuje te wypłaty fundusz krajowy.

II) Sejm uchyla postanowienia § 89 ustęp drugi i czwarty statutu Banku krajowego w dotychczasowem brzmieniu i uchwała, iż te postanowienia mają odąd brzmieć jak następuje:

§ 89 ustęp 2. Najniższa wkładka wynosić może 10 K, a ogólna suma wkładek oszczędności łącznie z zapadłymi odsetkami nie może przenosić sumy stu milionów koron.

§ 89 ustęp 4. Zwrot wkładek oszczędności i opłatę odsetek od tychże poręcza posiadaczom książeczek wkładkowych przedewszystkiem Bank krajowy swojemi aktywami i funduszem rezerwowym, a w dalszym rzędzie (subsdyarnie) aż do wysokości 100,000.000 K (stu milionów koron) gwarantuje to wypłaty fundusz krajowy.

Sejm uchyla § 90 ustęp drugi, statutu Banku krajowego w obecnem brzmieniu „Ogólna suma wydanych asygnat kasowych nie może przenosić sumy czterech milionów koron“, a uchwała, iż ma on brzmieć odąd:

„Ogólna suma wydanych asygnat kasowych nie może przenosić sumy dziesięciu milionów koron“.

E.

„Sejm uchyla w § 101 statutu Banku krajowego następujące dwa ustępy:

„c) w 30% na utworzenie funduszu rezerwowego w celu pokrycia możebnych strat.

Fundusz rezerwowy wymieniony pod c) służy w równej mierze dla wszystkich oddziałów bankowych“ i w miejsce skreślonych ustępów uchwała następujące postanowienia:

„c) reszta zysków będzie obracana w sposób następujący:

Co najmniej $\frac{1}{8}$ (tej reszty) użyta będzie na dotację ogólnego Funduszu rezerwowego, celem pokrywania możebnych strat wogóle i to tak długo, dopóki wysokość ogólnego funduszu rezerwowego nie osiągnie 20% każdorazowego kapitału zakładowego Banku krajowego; pozostała zaś reszta służyć będzie częściowo na dotację następujących specjalnych funduszy rezerwowych, celem wyłącznego pokrywania poniesionych lub spodziewanych strat:

1. Funduszu strat kursowych przy papierach własnej emisji.
2. Funduszu strat w dziale wekslowym.
3. Funduszu strat w dziale kredytów w rachunkach bieżących.
4. Funduszu strat w dziale pożyczek hipotecznych.
5. Funduszu strat w dziale pożyczek komunalnych.
6. Funduszu strat w dziale pożyczek kolejowych.

7. Funduszu strat w dziale pożyczek gotówkowych, a częściowo na dotację Funduszu emerytalnego dla dyrektorów, urzędników i sług Banku krajowego.

Wysokość dotacyi każdego z powyższych specjalnych funduszy strat oraz funduszu emerytalnego, z których każdy będzie oddzielnie księgowany, bilansowany i kontrolowany, oznaczać będzie corocznie stosownie do rzeczywistej potrzeby na wniosek Dyrekcyi Rada nadzorcza“.

Sejm uchwala zmianę § 98 statutu Banku krajowego w tym kierunku, iż w miejsce słów: „odpowiada Fundusz rezerwowy, utworzyć się mający, „wstawia się słowa „odpowiadają fundusze rezerwowe utworzyć się mające“.

W ten sposób po uchwaleniu zmian § 98 statutu, będzie § 98 opiewał:

„§ 98. Za zobowiązania Banku krajowego, wypływające z interesów bankowych (§ 3 ustęp D) odpowiadają przedewszystkiem fundusze rezerwowe, utworzyć się mające w myśl postanowień § 101 lit. C statutu, następnie zaś kapitał zakładowy, wynoszący pięćdziesiąt milionów koron. (§ 1 ustęp drugi i § 101 lit. a statutu).

F.

Sejm krajowy uchwala następującą zmianę § 110 statutu Banku krajowego:

w al. 1. opuszcza się wyrazy: „i 4 zastępców“ a na końcu dodaje się: „wedle klucza narodowościowego, ustanowionego w statucie krajowym“.

al. 2. ma brzmieć: „Dla każdego członka Rady nadzorczej wybiera Sejm krajowy na przedstawienie Wydziału krajowego, wedle klucza narodowościowego, ustanowionego w statucie krajowym zastępcę, który w razie niemożności urzędowania członka, którego zastępuje, obejmuje jego zastępstwo, a w razie ustąpienia w jego miejsce stale wstępuje“.

al. 2 bez zmiany, jako al. 3.

al. 3 bez zmiany, jako al. 4.

al. 4 bez zmiany, jako al. 5.

w al. 5, jako al. 6 po słowach „z pomiędzy członków Rady nadzorczej“ wstawić słowa „i ich zastępców“.

al. 6 odpada.

al. 7 bez zmiany, jako al. 7.

w al. 8 jako al. 8 zmienia się wyraz: „na powrót“ na wyraz: „ponownie“.

al. 9 jak następuje: „Członkowie Rady nadzorczej, Dyrektorowie, Komisarz rządowy i Komisarz krajowy nie mogą korzystać z kredytu osobistego w Banku krajowym“.

G.

Sejm uchwala: w §. 1. statutu Banku krajowego wstawia się po słowach „Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“ słowa „Банк краєвий Королівства Галичини і Володимирії з Великим Князівством Краківским“.

Przewodniczący :

Adam.

Sprawozdawca :

Zgórski.

